

YRITTÄJYYSKASVATUS OSAKSI OPINTO- OHJAAJAN TYÖTÄ

Tiina Lahti

Kehittämishankeraportti
Huhtikuu 2010

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) LAHTI, Tiina	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	Päivämäärä 15.04.2010
	Sivumäärä 21	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (x)
Työn nimi Yrittäjyyskasvatus osaksi opinto-ohjaajan työtä		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, opinto-ohjaajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) KAUPPILA, Päivi		
Toimeksiantaja(t)		
Yrittäjyyskasvatus kuuluu opetussuunnitelmien aihekokonaisuuksiin. Yrittäjyyskasvatuksen tulee sisältyä koulujen opetussuunnitelmiin sekä yhteisissä että valinnaisissa oppiaineissa. Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen tulee näkyä koulujen toimintakulttuurissa ja tapahtumissa. Yrittäjyyskasvatus on elinikäistä oppimista, johon kuuluu elämänhallinta-, vuorovaikutus- ja itsensä johtamistaidot. Kehittämishankkeen tavoitteena oli selvittää Savonlinnan seudun opinto-ohjaajien tietämystä ja suhtautumista yrittäjyyskasvatukseen. Kokevatko he toimivansa yrittäjyyskasvattajina ja näkyykö yrittäjyyskasvatus oppilaitoksen toimintakulttuurissa? Kyselyn tulokset kertovat, että opetussuunnitelman tasolla yrittäjyyskasvatus on jo hyvin huomioitu, mutta käytännön toteuttamiseen tarvitaan yhteinen strategia ja koko henkilökunnan tahtotila.		
Avainsanat (asiasanat) yrittäjyyskasvatus, yrittäjyys, opinto-ohjaaja		
Muut tiedot		

Author(s) LAHTI, Tiina	Type of publication Development project report	Date 15.04.2010
	Pages 21	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title Entrepreneurship cultivation for part of work of study councillor		
Degree Programme Programme of Study councillor		
Tutor(s) KAUPPILA, Päivi		
Assigned by Vocational Teacher Education College of Jyväskylä Polytechnic		
Abstract Entrepreneurship cultivation belongs to the themes of curriculums. It should be included in curriculums of schools in collective as well as in optional subjects. Additionally it should be part of operation culture and all events of schools. Entrepreneurship cultivation is lifelong learning which contains the skills of life-management, interaction and self-leading. The aim of development project was to find out the knowledge and attitude of Study councillors in Savonlinna region for entrepreneurship cultivation. Will they experience to act as entrepreneurship instructors and is the entrepreneurship cultivation really the apparent part of curriculums of the schools. The results of the inquiry describes that in the curriculum level the entrepreneurship cultivation is already well noticed, but practical achievements will need improvements for common strategies and the state of will of whole personnel.		
Keywords entrepreneurship cultivation, entrepreneurship, study councillor		
Miscellaneous		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO JA TAVOITTEET	1
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA	2
2.1 Yrittäjyyskasvatus eri kouluasteilla	2
2.2 Yrittäjyyden määrittelyä	5
2.3 Yrittäjyyden muodot	6
2.3.1 Sisäinen yrittäjyys	7
2.3.2 Ulkoinen yrittäjyys.....	8
2.3.3 Omaehtoinen yrittäjyys ja itsensä johtaminen.....	8
2.4 Yrittäjyyteen ohjaaminen.....	9
2.5 Yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen käytännössä.....	11
3 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	12
3.1 Kyselyn toteutus.....	12
3.2 Kyselyn tulokset.....	13
3.2.1 Taustatiedot	13
3.2.2 Yrittäjyyskasvatus käsitteenä	13
3.2.3 Millä tavoin yrittäjyyskasvatus näkyy opinto-ohjaajan työssä?	14
3.2.4 Yrittäjyyskasvatus oppilaitoksen opetussuunnitelmissa ja käytännössä.....	14
3.2.5 Opinto-ohjaaja yrittäjyyskasvattajana	15
3.2.6 Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen oppilaitoksessa.....	16
4 POHDINTA	17
Lähteet.....	20
Liitteet	22

1 JOHDANTO JA TAVOITTEET

Yhteiskunta ja maailma muuttuvat koko ajan. Jotta näiden muutosten keskellä pystyy tekemään työtään opettajana tai opinto-ohjaajana, pitää olla halu tehdä tulevaisuutta ja peilata menneisyyttä ja nykyisyyttä suhteessa tulevaisuudennäkymiin. (Luukkainen 2005.) Muuttuva maailma kysyy uudenlaista asennetta ja suhtautumista ammattiin ja työntekoon. Yrittäjyyskasvatuksen tavoite ja tehtävä on siirtää yrittäjämäistä asennetta koulutuksen sosiaalisaatioprosessin kautta ympäröivään yhteiskuntaan tulevaisuuden voimavaroiksi. (Hägg, 2008.)

Yrittäjyyskasvatus on yrittäjyyttä ammatinharjoittamisena laajempi käsite. Yrittäjyyskasvatus kuuluu opetussuunnitelman aihekokonaisuuksiin. Yrittäjyyskasvatuksen tulee sisältyä koulujen opetussuunnitelmiin sekä yhteisissä että valinnaisissa oppiaineissa. Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen tulee näkyä koulujen toimintakulttuurissa ja tapahtumissa. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on kasvattaa oppilaista aktiivisia, osallistuvia, vastuuta kantavia ja kriittisiä kansalaisia. Lähtökohtana on tukea sellaisia tietoja ja taitoja, joita oppilaat tulevat tarvitsemaan myöhemmässä elämässä niin opiskelussa kuin työelämässäänkin riippumatta siitä, toimivatko he itsenäisinä yrittäjinä vai toisen palveluksessa. Yrittäjyyskasvatuksessa oppilaille pyritään tarjoamaan mahdollisuuksia omaehtoiseen ja oivaltavaan oppimiseen. Toiminnalliset työtavat, oppiaineiden välinen yhteistyö ja tiivis vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa painottuvat.

”Yrittäjyys on ajattelu- toiminta-, ja suhtautumistapa sekä tavoitteellista ja omavastuista itsensä johtamista.”

”Kasvatus on eettistä toimintaa, joka pyrkii ihmisen ja yhteiskunnan kehittämiseen”

”Oppiminen on mm. oppimismahdollisuuksien luomista, oppimaan innostamista, oppimisen esteiden poistamista, ohjaamista etsimään, epäilemään ja kyselemään.”

(Yrittäjyyskasvatusta käytännössä, Suomen kuntaliitto 2003.)

Kehittämishankkeessani selvitän Savonlinnan seudun opinto-ohjaajien suhtautumista ja tietämystä yrittäjäkasvatukseen. Millä tavoin yrittäjyyskasvatusta toteutetaan käytännössä ja miten se näkyy oppilaitoksen toimintakulttuurissa? Itselleni yrittäjyyskasvatus on hyvin

luontainen asia, koska työhistoriaa yrittäjyyskasvatusjärjestön palveluksesta löytyy reilut 15 vuotta ja ”learning by doing” oli myös vahva ”punainen lanka” opettajan työssä etsiessäni 10-luokkalaisten kanssa heille tulevaisuuden kiintopisteitä. Samanlaisia pohdintoja olen käynyt mielessäni tehdessäni kehittämishanketta kuin mitä Kyrö (2006, 180) liittää yrittäjyyskasvatuksen tulevaisuuden haasteisiin: ”Tulevaisuuden visioissa nähdään postmoderniaika yhä enemmän köyhien ja rikkaiden, osaavien ja syrjäytyneiden aikana. Olisiko yrittäjyyskasvatuksesta tämä kehityssuunnan muuttajaksi?

Miten yrittäjyyden avulla voitaisiin tukea ekologisuutta ja paikallisuutta ja sitä kautta talouden perustan muutosta kestävämpään suuntaan”. Näistä asioista riittäisi pohdittavaa useampaankin kehittämishankkeeseen.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA

2.1 Yrittäjyyskasvatus eri kouluasteilla

Yrittäjyyskasvatus on sosiaalista toimintaa, jonka keskiössä on oppija itse omine erityispiirteineen. Oppija suuntaa toimintansa ympäristöstään löytämänsä ongelman ratkaisemiseen ja käyttää tässä apunaan ympäristönsä resursseja. Aidolla ja innovatiivisella oppimis- ja työelämäympäristöllä saadaan oppija motivoitumaan entistä paremmin tutkinnon suorittamiseen. Yrittäjyyskasvatus on siis toimimisen tapa, ei ainoastaan opeteltava asiasisältö.

Koulutuksella saaduilla asenteilla on keskeinen merkitys sille, miten nuoret suhtautuvat yrittäjyyteen ja miten he suhtautuvat omaan työhönsä. Yrittäjyyskasvatuksen avulla pyritään lisäämään nuoren tavoitteellisuutta, omaa yritteliäisyyttä, luovuutta, yhteistyökykyä, suoritusmotivaatiota ja sitkeyttä. Koulun arkipäivän toiminta parhaimmillaan palvelee sisäisen yrittäjyyden ominaisuuksia. (Ristimäki, 2007.)

Opetusministeriö velvoittaa, että oppilaitokset ottavat yrittäjyyden huomioon opetussuunnitelmissaan. Tarkoituksena ei suoranaisesti ole leipoa tulevaisuuden uusia

yrittäjiä tai yrityksiä, vaan kyse on enemmänkin asennekasvatuksesta. Yhteistyöhön tarvitaan mukaan niin kodit, kasvattajat, yrittäjät kuin elinkeinoelämäkin. Koulu ei voi enää olla irrallinen saareke, joka ei tarvitse yhteyksiä seiinensä ulkopuolelle.

Tavoitteena on, että oppilas oppii

- ymmärtämään kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen merkitystä, toimintaa ja tarpeita yhteiskunnan toimivuuden näkökulmasta
- muodostamaan oman kriittisen mielipiteen erilaista asiantuntijuutta hyödyntäen
- osallistumaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja ottamaan vastuuta yhteisten asioiden hoidosta omassa kouluyhteisössä ja paikallisyhteisössä
- kohtaamaan ja käsittelemään muutoksia, epävarmuutta ja ristiriitoja sekä toimimaan yritteliäästi ja aloitteellisesti
- toimimaan innovatiivisesti ja pitkäjänteisesti päämäärän saavuttamiseksi sekä arvioimaan omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia
- tuntemaan työelämää ja yritystoimintaa sekä ymmärtämään näiden merkityksen yksilölle ja yhteiskunnalle.

Keskeiset sisällöt

- perustietoja kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen toiminnasta sekä työnjaosta
- demokratian merkitys yhteisössä ja yhteiskunnassa
- erilaisia osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja kansalaisyhteiskunnassa
- verkostoituminen oman ja yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi
- osallistuminen ja vaikuttaminen omassa koulussa ja elinympäristössä sekä oman toiminnan vaikuttavuuden arviointi
- yrittäjyys ja sen merkitys yhteiskunnalle, perustietoja yrittäjyydestä ammattina sekä työelämään tutustuminen

(<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm07.pdf>)

Perusaste

Perusopetuksessa yrittäjyys sisältyy aihekokonaisuuteen Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys. Aihekokonaisuuden tavoitteena on auttaa oppilasta hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista, kehittää tarvittavia valmiuksia sekä luoda pohjaa yrittäjämäisille toimintatavoille (<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/opetushallitus/>)

Lukio

Lukiossa yrittäjyys sisältyy aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys – aihekokonaisuuteen. Tavoitteena on kasvattaa opiskelijoita osallistuviksi, vastuuta kantaviksi ja kriittisiksi kansalaisiksi.(<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/opetushallitus/>)

Ammatillinen peruskoulutus

Yrittäjyydellä koulutuksessa ymmärretään laajasti yritteliäisyyden ja jokaisen yksilön yrittäjämäisten ominaisuuksien ja yritystoiminnan käynnistymiseen liittyvien valmiuksien kehittymistä. Yrittäjyyskasvatukseen osallistuvat kaikki koulutuksen piirissä työskentelevät henkilöt. Yrittäjyyden kehittymisen tavoitteena tulee olla, että opiskelijasta kehittyy oma-aloitteinen, tunnollinen, rohkea, kekseliäs ja työtään arvostava työntekijä ja ammatinharjoittaja sekä yrittäjä.(<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/opetushallitus/>)

Ammatillinen aikuiskoulutus

Kaikkien ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteiden valmistelussa on 1.1.2000 alkaen otettu huomioon itsenäisen ammatinharjoittamisen valmiudet, jotka käsittävät sekä sisäisen että ulkoisen yrittäjyyden (yrittäjäyysosa). Tutkintoihin on pakollisina, alakohtaisesti soveltaen, kirjoitettu sisäisen yrittäjyyden ammattitaitovaatimukset kuten oman yrittäjämäisen toiminnan aktivointi ja oman organisaation toiminnan ymmärtäminen. (<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/opetushallitus/>)

Kehittyvän yhteiskunnan perusta on yrittäjämäisessä toiminnassa. Yksilön oma aktiivisuus ja vastuu sekä omasta toiminnastaan että lähimmäisistään huolehtiminen muodostavat psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin perustan.

(<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm07.pdf>)

Kullakin aikakaudella on jokin tuotannontekijä painottunut, mikä heijastuu työelämään ja sen toimintatapoihin, mm. arvoihin. Koulutus on osa yhteiskuntaa ja elää muutoksessa sen mukana. Opinto-ohjauksen merkitys korostuu, koska se on yhteydessä sekä yhteiskunnalliseen (erityisesti työelämän) kehitykseen ja sen tuntemukseen sekä toisaalta yksilön omaan elämän hallintaan ja siihen liittyviin eri ikäkauden ajankohtaisiin kasvuhaasteisiin.

2.2 Yrittäjyyden määrittelyä

Hägg (2008) määrittelee yrittäjyyttä käsitteenä siten, että se on ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapa elämään, mikä merkitsee tavoitteellista ja omavastuista itsensäjohtamista. Sen lisäksi yrittäjyys on tapa tehdä, nähdä, tuntea ja tunnistaa asioita. Siihen sisältyy myös kommunikointi itsensä ja toisten kanssa, tapa organisoida asioita ja oppia asioita ja asioista.

Leskinen (2002, 40) tuo taas teoksessaan esille Kyrön (1997) ajatuksen yrityksen luonteen muuttumisesta. Sen mukaan yrittäjyyden merkitys ja sisältö on muodostunut sen kulttuurin tuotoksena, missä se on syntynyt. Tämän mukaan yrittäjyys jäsentyy kunkin aikakauden tarpeiden mukaan. Siihen kytkeytyy näin ollen innovatiivisuus, riskinotto sekä kokonaisvaltainen eri tuotannontekijöiden ja markkinoiden odotusten koordinointi uusissa olosuhteissa.

Koirasen (1993, 12) mukaan yrittäjyys ilmenee muuntautumiskykynä, johon liittyy vahvasti innovatiivisuus ja luovuus. Näiden lisäksi tahtoa, kykyä ja uskallusta muutosten tekemiseen. Yrittäjyys on hänen mukaansa jatkuva uudistuva prosessi, jota leimaa kehitysmuutoseisuus, muutosdynaamisuus ja joustavuus.

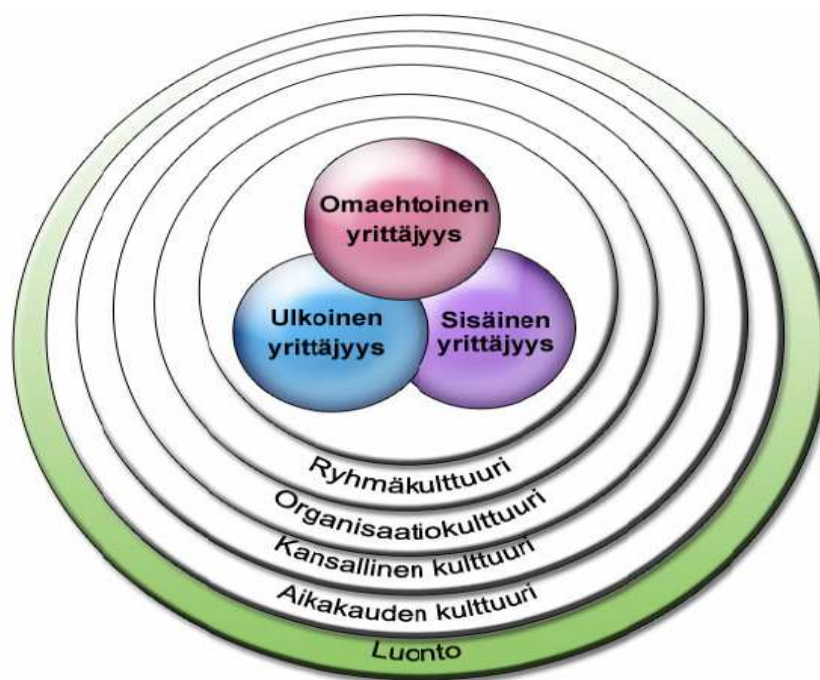
Luukkainen (2002, 14) tuo yrittäjyydestä käsitteenä esille, että se on tavoitteellista toimintaa, jota voi osoittaa sekä yrityksen omistaja että yrityksen palveluksessa oleva henkilö. Sitä ilmenee organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa tehtävissä, ihmisen uskomuksissa, teoissa sekä tunneilmaisuuksissa ja sitä voidaan arvioida. Vaikka yrittäjyys on ensisijaisesti yksilön ominaisuus, voidaan puhua myös työyhteisön keskimääräisestä

yrittäjyydestä. Se voi olla enemmän kuin jäsenten yrittäjyyden summa, jos työyhteisössä vallitsee hyvä koordinointi ja yhteistyö. Toisaalta jos nämä asiat eivät ole kunnossa, voivat ne mitätöidä yksilön yrittäjyyden.

Gibb (2005) kuvaa yrittäjänä toimivan henkilön ominaisuuksia siten, että kyseinen henkilö omaa vahvan minäkäsityksen ja itsetunnon. Hänessä pitää olla kunnianhimoa, sinnikkyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Vahva sisäinen elämänhallinta yhdistettynä päättäväisyyteen, ahkeruuteen ja luovuuteen ovat hyvä yrittäjän ominaisuuksia.

Kuten edellisistä yrittäjyyden määrittelyistä huomataan, voidaan yrittäjyyttä tarkastella eri näkökulmista. Paula Kyrö (1997) on tiivistänyt asiat kuvaan 1.

2.3 Yrittäjyyden muodot

Kuva 1. Yrittäjyyden muodot (Kyrö 1997)

Jos kuvaa peilataan kouluyhteisöön, voidaan ulkoisessa yrittäjyydessä nähdä, millainen rehtori on ja miten hän johtaa ”yritystään”. Omaehtoinen yrittäjyys kertoo työntekijöiden asenteista ja tavoista tehdä ja kehittää työtään. Sisäinen yrittäjyys näkyy hyvänä työviihtyvyytenä, tuloksellisena ja taloudellisena toimintana. Vrt.kuva 2. Eri yrittäjyyden muotojen täytyy käydä ”vuoropuhelua” keskenään, ennen kuin ne voivat toimia. Organisaation on itse määriteltävä yhteinen tahtotila ja millä kulttuurin tasolla yrittäjyyskasvatusta pääasiassa toteutetaan. Mikä on se kulttuurin taso, mitä halutaan tuoda esille ja painottaa? Entä aikakauden haasteet, halutaanko ottaa riskejä ja kokeilla jotain uutta? Yrittäjyyskasvatuksen toteutuksessa on muistettava ”vuoropuhelu” ja muistaa käsitellä kaikkia kuvan1 osa-alueita. Näin ajatellen, kaikki on siis yrittäjyyskasvatusta, vai onko?

2.3.1 Sisäinen yrittäjyys

Sisäinen yrittäjyys tarkoittaa yrittäjämäistä ja tulostavasti työskentelyä, jolla on nykyajan yhteiskunnassa ja työelämässä kova kysyntä. Leskinen (2000, 36–37) kuvaa teoksessaan sisäistä yrittäjyyttä työyhteisön jäsenen yrittäjämäisenä ajattelu-, toiminta- ja suhtautumistapana. Hänen mukaansa yrittäjyys on energiaa, joka mahdollistaa organisaation uusiutumisen. Sisäinen yrittäjyys voidaan myös katsoa mielentilaksi, joka voi kehittyä eri elämäntilanteissa, kun siihen tulee mahdollisuus.

Leskinen esittää Koirasen ja Pohjansaaren (1994) oivallisesti havainnollistavan kaavioin sisäisen yrittäjyyden rakentumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Kuva 2. Sisäiseen yrittäjyyteen yksilötasolla vaikuttavat tekijät

Sisäisellä yrittäjyydellä tarkoitetaan: omatoimisuutta, sitoutumista, itseohjautuvuutta, mielekästä työtä, omanarvontuntoa, sopeutumiskykyä, elinikäistä oppimista, hyvää työviihtyvyyttä, hyvää elämän hallintaa, erilaisia taitoja ja valmiuksia, tuloksellista ja tavoitteellista toimintaa, jossa ytimenä on yrittävä ja yritteliäs tapa toimia. (Huuskonen, 1998)

2.3.2 Ulkoinen yrittäjyys

Ulkoisella yrittäjyydellä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että hankitaan oma yritys ja lähdetään itsenäiseksi yrittäjäksi. Yrittäjällä tulee tällöin olla oikean asenteen ja ammattialanosaamisen lisäksi myös vankka liikkeenjohtamistaito. Ulkoisella yrittäjällä on vastuullaan yrityksensä toiminta, työkalut, yhteiskunnan velvoitteet sekä mahdollinen henkilöstö. Kyrö (1998) määrittelee myös lyhyesti yhdeksi ulkoisen yrittäjyyden tunnusmerkiksi yksilön perustaman oman yrityksen.

2.3.3 Omaehtoinen yrittäjyys ja itsensä johtaminen

Suomen kielen sanakirjan mukaan omaehtoisuudella tarkoitetaan yksilön omasta aloitteesta tapahtuvaa toimimista. Termiin voidaan liittää myös merkitys itsestään viriävästä toiminnasta. Näistä määrittelyistä voisi ymmärtää, että omaehtoinen yrittäjyys liittyy voimakkaasti yksilön persoonallisuuteen ja hänestä itsestään lähtevään toimintaan. Voidaan kuitenkin sanoa, että yrittäjyyden perustana on ollut aina vapaa ja ainutlaatuinen yksilö, jolla on oikeus päättää oman elämänsä kulusta. (Hägg, 2008).

Hägg (2008) tuo esille Kyrön (1997) määritelmän, jonka mukaan omaehtoinen yrittäjyys liittyy yksilön kehityskertomukseen, hänen asenteisiinsa ja tapaansa toimia. Siinä liittyy myös omaehtoinen yrittäjyyden manifesti: yksilön oma mahdollisuus vaikuttaa itseensä ja ympäristöönsä sekä yksilön toimimisesta objektin sijasta subjektina ja oman yhteisönsä jäsenenä. Omaehtoisen yrittäjyyden käsitteellä tarkoittaa siten yksilön yrittäjämäistä toimintatapaa.

2.4 Yrittäjyyteen ohjaaminen

Yrittäjyys on tietoja, taitoja ja ennen kaikkea asennetta – tunnetta, tahtoa ja halua. Lapsuudessa ja nuoruudessa omaksutaan ne asenteet, jotka antavat perustan koko elämälle. Yrittäjyyteen ohjaaminen on pedagogista valintaa. (Luukkainen & Vuorinen, 2002.)

Oppijan minäkäsitys on rakennusaineista tärkein, sen päälle rakentuu muu kasvu. Omat tulkinnat ja valinnat perustuvat käsitykseen omista toimintatavoista ja mahdollisuuksista. Yrittäjyyteen ohjaamisen ja opettamisen tavoitteena on ihmisen yksilöllinen kasvu ja oman mielen johtamisen tukeminen. Yrittäjyyttä ja yrittäjämäistä toimintaa voidaan pitää inhimillisenä ja sosiaalisena prosessina. Yrittäjyyden ytimessä ei ole ainoastaan taloudellinen kannattavuus ja järkevyys, vaan se on inhimillistä käyttäytymistä, jossa ilmenee taito ja taide. (Hägg, 2008.)

Tärkeää on luoda myönteisiä asenteita yrittäjyyttä ja yrittävyyttä kohtaan. Oppija tarvitsee oleellisia tietoja, taitoja ja asenteita opiskeluaikanaan ja myöhemmin työelämässä riippumatta siitä työskenteleekö hän itsenäisenä yrittäjänä vai toisen palveluksessa.

Yrittäjämäinen toiminta edellyttää metataitojen oppimista ja hallintaa. Työelämässä ei selviä yksittäisellä faktatiedolla, vaan oleellista on kyky oppia uutta, innovatiivisuus, itsereflektio, palautteen hyödyntäminen ja ryhmässä toimiminen ja oppiminen. (Luukkainen & Vuorinen, 2002.)

Motivaation merkitys on ratkaiseva ja yksilöiden erilaisuus on vahvuus. Työelämä tarvitsee erilaisia osaajia. Oppijoita ei ohjata samaan muottiin. Puhua voi vaikka änkyttäen, jos puhuu asiaa. Erilaisuuden tukeminen saa oppijat vahvistumaan yritteliäinä persoonina ja työstään pitävät ihmiset elävät terveempinä ja onnellisimpina. (Luukkainen & Toivola, 1998.)

Koulutuksen tavoitteena on sosialisatio yritteliääseen yhteiskuntaan. Yrittäjyydessä on sellaisia opittavia sisältöjä, toimintatapoja ja asenteita, joiden muodostumista voidaan koulutuksen avulla tukea. Yritteliäisyyttä ja yrittäjyyttä opitaan ilmapiirissä, jossa se on olemassa koko ajan. Perinteinen luokkahuoneopetus näyttää usean tutkijan mukaan sotivan

yrittäjyyskasvatuksen toteutumista vastaan. Opettajan autoritaarinen ote tukahduttaa oppijan itseohjautuvuuspyrkimyksen. (Remes, 2003.)

Perinteiset luokahuoneopetusmenetelmät luentoineen ja tentteineen eivät välttämättä kannusta oppijaa luovuuteen, vastuunottoon omasta tekemisestä, aktiivisuuteen ja haasteiden ottoon.

Gibb (1993) esittää seuraavassa kuvassa perinteisen ja yrittäjämäisen lähestymistavan erot suhteessa oppimiseen.

Perinteinen lähestymistapa	Yrittäjämäinen lähestymistapa
Päähuomio sisällössä	Päähuomio prosessissa
Opettajavetoinen	Osallistuja/opiskelijavetoinen
Tietoa opettajalta/asiantuntijalta opiskelijalle	Opettaja valmentajana/oppimisen helpottajana
Huomio "know what"	Huomio "know how" ja "know who"
Osallistujat passiivisia tiedon vastaanottajia	Osallistujat aktiivisia tiedon luojia
Tarkkaan suunnitellut luennot	Joustavat ja tarpeita mukailevat oppimistilanteet
Oppimistavoitteet annettu	Oppimistavoitteet yhdessä neuvoteltu
Virheet korjataan	Virheistä opitaan
Teoriapainotus	Käytännön painotus
Aine-/toimintokohtaisuus	Ongelmakohtaisuus ja monitieteisyys

Kuva 3. Perinteinen ja yrittäjämäinen lähestymistapa oppimiseen (Gibb 1993)

Yrittäjyyskasvatus on kauaskantoinen toimintafilosofia ja sisäisellä yrittäjyydellä on suuri merkitys yksilölle hänen elämässään. Sisäisellä ja omaehtoisella yrittäjyydellä on myös tärkeä yhteiskunnallinen merkitys. Sisäisen ja omaehtoisuuden yrittäjyyden puute aiheuttaa ongelmia työelämässä. Työntekijä, joka lähtee liikkeelle vain käskystä ja on haluton tarttumaan uusiin tehtäviin on kiusallinen työnantajalle.

2.5 Yrittäjyyskasvatuksen toteuttaminen käytännössä

Mutta kenen tehtävä on antaa uran ja ammatinvalinnan ohjausta johon luontevasti myös yrittäjyys sisältyisi? Nopea ja helppo vastaus on, että opinto-ohjaaja. (Kyrö, Lehtonen, Ristimäki, 2007, 42.) Koulutuksen eräs tärkeä tehtävä on mm. Luukkaisen (2002) mukaan yhteiskunnan kehittäminen. Oppilaitos- ja koulutasolla yrittäjyys tarkoittaa koulun kehittämishalukkuutta ja tulevaisuushakuisuutta. Koulun kehittämisessä on kyse myös muutoksesta, joka edistää koulutuksen tavoitteiden saavuttamista. Yrittäjyyskasvatuksella tuetaan näihin asetettuihin päämääriin pääsyä. Koulun toimintatavat ja oppimiskulttuuri ovat keskeisiä kannustettaessa lasta omatoimiseksi, aloitteelliseksi, päämäärätietoiseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kun koko koulun ilmapiiri on kehittämishaluinen – avaimet ovat niin opettajan kuin oppilaan kehittymiseen. (Kyrö, Ripatti, 2006, 231.)

Yrittäjyyskasvatuksesta tiedetään liian vähän. Olisi hyvä, että yrittäjyyskasvatuksen käsitettä avattaisiin kaikissa mahdollisissa yhteyksissä mahdollisimman konkreettisesti. Opetussuunnitelmatyössä koetaan ongelmaksi, että perusteet eivät ole ohjanneet riittävästi yrittäjyyskasvatuksen integrointia oppiaineisiin. (Kyrö, Lehtonen, Ristimäki, 2007, 117.) Asian liittäminen opetussuunnitelmaan ei ole mielekästä, jos ei tiedetä mitä asiaa oikeasti sinne suunnitelmaan pitää liittää.

Koska yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä ei tunneta riittävän syvällisesti, jää siis monelta opettajalta huomaamatta, että he itse asiassa jo toteuttavat työssään yrittäjyyskasvatusta. (Kyrö, Lehtonen, Ristimäki, 2007, 119.)

Heikot yrittäjyyskasvatuksen tiedot vaikuttavat myös käytännössä siihen, ketkä yrittäjyyskasvatusta aikovat toteuttaa. Opettajat eivät tiedä yrittäjyyskasvatuksesta eivätkä ole vahvasti orientoituneet sen toteuttamiseen. Asian sisäistänyt yrittäjyyskasvattaja ymmärtää yrittäjyyden kokonaisvaltaisesti, lähinnä toimintatapana ja prosessina. Monet yrittäjyyskasvatuksen asiantuntijat ja tutkijat pitävät opettajia ja oppilaitoksen henkeä ratkaisevana tekijänä yrittäjyyskasvatuksen toteutumisessa.

Paajasen (2001, 138-141) luoman mallin mukaan yrittäjyyskasvattajalle, yksittäiselle opettajalle on olemassa viisi kriteeriä:

1. yrittäjyyden ja yrittäjyyskasvatuksen ymmärrys

- 2.myönteinen suhtautuminen yrittämiseen ja yrittäjyyteen
- 3.yrittäjämäinen toiminta
- 4.nykyaikainen oppimiskäsitys
- 5.yrittäjyyteen kannustaminen, opiskelija henkisen kasvun tukeminen ja yrittäjyyttä edistävien oppimismenetelmien käyttö

Opinto-ohjaajan rooli muutosagenttina yhteisöissä on tärkeää, koska opinto-ohjaaja voi olla yhteisön ainoa henkilö, joka on tietoinen esimerkiksi työelämän tulevaisuudesta. Luukkainen (2005, 111) kirjoittaa, että ”muutos on matka, ei rakennuspiirustus. Muutos on epälineaarinen, täynnä epävarmuutta, jännitteitä ja poikkeuksia”.

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

Savonlinnan seutuun lukeutuu Savonlinnan kaupungin lisäksi Enonkosken, Heinäveden, Kerimäen, Punkaharjun, Rantasalmen, Savonrannan ja Sulkavan kunnat. Savonlinnan seudun opinto-ohjaajat ovat verkostoituneet erilaisten hankkeiden avulla. He kokoontuvat säännöllisin väliajoin ja osallistuvat yhdessä erilaisiin koulutuksiin.

Kehittämishankkeeseen laadin kysymyslomakkeen Savonlinnan seudun opinto-ohjaajille saadakseni seuraaviin kysymyksiin vastauksia:

1. Mitä Savonlinnan seudun opinto-ohjaajat ymmärtävät yrittäjyyskasvatuksella?
2. Miten he kokevat yrittäjyyskasvatuksen liittyvän omaan työhönsä?
3. Miten he kokevat yrittäjyyskasvatuksen aseman oppilaitoksen opetussuunnitelmissa ja sen toteuttamisessa?
4. Miten yrittäjyyskasvatusta tulisi heidän mielestään kehittää?

3.1 Kyselyn toteutus

Lähetin saatekirjeen (liite1) ja kysymyslomakkeen (liite2) sähköpostitse 22.02.2010 kahdeksalletoista Savonlinnan seudun opinto-ohjaajalle. Vastaukset pyysin sähköpostilla 03.03.2010 mennessä. 26.02.2010 lähetin toisen sähköpostin em.liitteineen henkilöille, jotka eivät olleet vielä vastanneet kyselyyn.

3.2 Kyselyn tulokset

3.2.1 Taustatiedot

Kysymyslomake sisälsi sekä monivalinta- että vapaavalintaisia kysymyksiä. Kysymyslomakkeen palautti kymmenen opinto-ohjaajaa, vastausprosentin ollessa 56 %. Vastaajista 2 oli miehiä ja 8 naisia. Kolme opinto-ohjaajaa toimii yläkoulussa, yksi lukiossa, yksi sekä yläkoulussa että lukiossa ja viisi ammatillisella toisella asteella ja aikuiskoulutuksessa.

Vastaajista yhdeksän toimii päätoimisena ja yksi osa-aikaisena opinto-ohjaajana. Kahdeksan vastaajista on toiminut opinto-ohjaajan tehtävissä yli 10 vuotta, kaksi henkilöä 5-10 vuotta. 90 % opinto-ohjaajista oli osallistunut yrittäjyyskasvatusta käsittelevään täydennyskoulutukseen tai koulutuspäivään.

3.2.2 Yrittäjyyskasvatus käsitteenä

Vastaajat määrittivät yrittäjyyskasvatuksen seuraavasti:

- sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä
- yhteistyötä yrittäjien ja yritysten kanssa
- tietoja ja taitoja, joita tarvitaan mm. opiskelussa ja työelämässä
- lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta yhtenä uravalintavaihtoehtona
- kasvatusta oman sisäisen yritteliäisyyden löytämiseen niin omassa opiskelussa kuin muussakin elämässä
- yrittäjyyttä tuodaan esille eri tavoilla opetuksessa: henkilökohtaista yrittämistä kannustetaan (vastuu omasta työstä) ja työelämän yrittämisen kulttuuria esitellään oppilaille eri muodoissaan

Vastaajien taustalla (sukupuoli, työpaikan kouluaste, kokoaikainen/osa-aikainen, työvuodet opinto-ohjaajana) ei ollut merkitystä siihen, miten he mieltävät yrittäjyyskasvatuksen tarkoittavan. Kahden vastaajan vastauksista voidaan päätellä heidän innostuneisuutensa yrittäjyyskasvatukseen, koska he kokivat oman toimintatapansa ja opetuksensa liittyvän vahvasti sisäiseen yrittäjyyteen. Vastaajat olivat määritelleet yrittäjyyskasvatus-käsitettä hyvin lyhytsanaisesti ja vastauksista tulivat esille ne asiat, millä tavoin yrittäjyyskasvatus

on läsnä opinto-ohjaajan arkipäivässä. Vastauksista voi päätellä, ettei yrittäjyyskasvatus ole vielä oppilaitosten yhteinen asia, jonka toteuttamiseen osallistuisi koko henkilökunta.

3.2.3 Millä tavoin yrittäjyyskasvatus näkyy opinto-ohjaajan työssä?

Entäpä kokivatko kaikki vastaajat yrittäjyyskasvatuksen näkyvän heidän työssään?

- opiskelijan sisäisen yrittäjyyden kehittymisen tukemisena
- yrittäjyyspolun valintana
- oppilaiden ollessa TET:ssa yrityksissä töissä
- yrittäjyysteeman käsittelemisenä oppitunneilla
- oppituntien aiheina
- yrittäjävierailijoina
- yritysvierailuina
- toiminnallisina opintokäynteinä
- yrittäjät vanhempaintoimikunnissa
- koulun sisäisenä TET:na, aulavalvontana
- kioskitoimintana
- oppilaskunnan ja tukioppilaiden järjestämissä tapahtumissa
- kaikessa; vastuu omasta oppimisesta ja koulun käynnistä

Kuten oletettua, vastauksista voi päätellä, millä kouluasteella vastaaja toimii ja se näkyy eri tavoin hänen työssään. Esim. perusopetuksessa oppitunnit ja TET-jaksot, lukiossa opiskelun ja jatko-opintojen ohjaaminen, ammatillisella toisella asteella yrittäjyyspolun ja harjoittelun valvonta. Yrittäjien kanssa tehtävä yhteistyö nousi yhteiseksi tekijäksi eri kouluasteilla.

3.2.4 Yrittäjyyskasvatus oppilaitoksen opetussuunnitelmissa ja käytännössä

Vastaajien kahdeksassa oppilaitoksessa yrittäjyyskasvatus on kirjattu erilliseksi osioksi oppilaitoksen opetussuunnitelmaan. Yhdeksässä kyselyyn vastanneiden opinto-ohjaajien

oppilaitoksissa on määritelty, miten yrittäjyyskasvatusta toteutetaan. Millä tavoin yrittäjyyskasvatus näkyi opintosuunnitelman toteuttamisessa?

- kaikissa uusissa tutkinnon rakenteissa on vähintään 5 ov yrittäjyysopintoja
- aihekokonaisuudet
- eri oppiaineiden välinen yhteistyö
- lukion kurssit
- yrittäjyyskurssit
- yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö
- osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys

Yrittäjyyskasvatus on kahdessa oppilaitoksessa osana oppilaanohjauksen oppiainetta, kahdessa osana oppilaanohjausta ja yhteiskuntaoppia. Viidessä oppilaitoksessa yrittäjyyskasvatus on osana kaikissa opinnoissa ja valinnaisissa opinnoissa on mahdollisuus ottaa lisäopintoja yrittäjyydestä ja yritystoiminnasta. Yhdessä oppilaitoksessa yrittäjyyskasvatus on kokonainen kurssikokonaisuus.

Opinto-ohjaajien vastausten mukaan yrittäjyyskasvatus näkyi oppilaitoksen toimintakulttuurissa kaikissa oppilaitoksissa. Näkyviä toimintoja olivat: taksvärkkipäivä, liikuntapäivät, yritysvierailut, yrittäjävierailut, oppilaskuntatoiminta, yrittäjyyskurssin toiminta, yrittäjäteemapäivä.

Vastauksista on nähtävissä, että yrittäjyyskasvatus on kirjattu opetussuunnitelmiin kuten kuuluukin ja useissa oppilaitoksissa on määritelty myös toteutustavat. Näkyvistä toiminnoista päätellen, yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen voisi aloittaa kaikissa oppilaitoksissa opetussuunnitelman tarkemmalla laadinnalla ja henkilökunnan mukaan ottamisella.

3.2.5 Opinto-ohjaaja yrittäjyyskasvattajana

Vastaajista 90% tuntee toimivansa työssään yrittäjyyskasvattajana. 80% vastaajista on sitä mieltä, että yrittäjyyskasvatus mielletään kuuluvaksi opinto-ohjaajan toimenkuvaan. TET-jaksojen järjestäminen, ammatinvalinnan ja jatko-opintojen ohjaaminen sekä yrittäjyyteen

liittyvät vierailut ovat asioita jotka yhdistetään yrittäjyyskasvatukseen ja opinto-ohjaajan toimenkuvaan.

Myös 80% vastaajista oli sitä mieltä, että yrittäjyyskasvatuksen opettamisessa osataan hyödyntää tarpeeksi erilaisia oppimisympäristöjä. Käytössä ovat verkkokurssit, viikonloppukurssit, erilaiset hankkeet, tietokoneavusteiset yrityssimulaatiot, messutapahtumat ja kioskitoiminta.

Vastauksista voidaan päätellä, että Savonlinnan seudun opinto-ohjaajat tuntevat vahvasti toimivansa yrittäjyyskasvattajina ja yrittäjyyskasvatuksen kuuluvan heidän toimenkuvaansa. Yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen kannalta voisi olla tärkeää, että vastuuta yrittäjyyskasvatuksen osalta jaettaisiin.

3.2.6 Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen oppilaitoksessa

Vastaajat ovat täysin yksimielisiä siitä, että oppilaitoksen yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen kuuluu koko henkilökunnalle.

Seuraavaksi kehittämis ehdotuksia yrittäjyyskasvatukseen oppilaitoksessa:

- kouluttaa opettajia
- luoda pysyviä rakenteita, esim.kummiyrityksiä
- Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys- aihekokonaisuus käytäntöön ja opetukseen tehokkaammin
- OPE-TET
- tutkinnon perusteiden uudistaminen
- hanketoiminta
- lisää yrittäjävierailuja ja oppilaita yrityksiin
- yhteistyön tehostaminen yli oppiainerajojen / kollegiaalisen yhteistyön tehostaminen
- oppilaiden ottaminen enemmän mukaan ideointiin, suunnitteluun ja projektien toteutukseen

Seuraavia haasteita löytyi yrittäjyyskasvatuksen toteutumiselle:

- yhteiset tavoitteet
- resurssit (aika, raha, vetovastuun ottaja)

- opiskelijoiden motivointi
- koulun ja yritysten välinen yhteistyö
- opettajien motivointi ja tiedon lisääminen

Yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen tulleet vastaukset olivat odotettuja ja niistä käy ilmi, että työtä riittää asian eteenpäin viemisessä. Olisiko rehtori avainhenkilö yrittäjyyskasvatuksen ”ilosanoman” avaajaksi ja opettajakunnan innostajaksi?

Vastaajista 60% ei halua/tarvitse lisäkoulutusta yrittäjyyskasvatuksesta. Toiveita ja selkeitä aihekokonaisuuksia löytyi lopuilta 40%:lta yrittäjyyskasvatuksesta. Miten lisätä opettajakunnan kiinnostusta ja innostusta yrittäjäkasvatukseen?, kummiyritystoiminta, vinkkejä oppitunneille/ tuntiteemat sekä asenneilmaston muuttaminen – siinä yrittäjyyskasvatuskoulutuksen suunnittelijoille vinkkejä. Vaikka suurin osa vastaajista ei kokenut tarvitsevänsä lisäkoulutusta, elinikäisen oppimisen aikana yrittäjyyskasvatuksen täsmäkoulutus kaikille opettajille voisi saada edes pienen siemenen itämään.

4 POHDINTA

Toimiessani opettajana sain tutustua Savonlinnan seudun aktiivisiin opinto-ohjaajiin. Vastausprosentista (56%) voi päätellä, että opinto-ohjaajille tulee paljon sähköpostia ja kaikkiin ei millään ehdi vastata, mutta ydinjoukko on aina ”hereillä”, itse olin tyytyväinen vastausprosenttiin. Odotin enemmän määrittelyjä yrittäjyyskasvatus-käsitteen avaamiseen, koska vastaajat olivat ”vanhoja” konkareita työssään, vai onko se jo jossain kohden haitta yrittäjyyskasvatuksen kehittymiselle. Opinto-ohjaajille on tarjolla koulutusta, mutta usein heidän täytyisi itse kustantaa matkat ja jopa korvata työpäivä. On mahdollista, että resurssipula on vienyt intoa asiaa kohtaan. Aistittavissa on, että opinto-ohjaaja tekee melko yksin työtään ja jokainen opettaja touhuu omalla ”tontillaan”. Usein kuulin myös opinto-ohjaajien kertovan, miten aineopettajat ovat oppilaitoksessa oikeita opettajia, etenkin matematiikan ja kielten. Tällöin voidaan miettiä oppilaitoksen toimintakulttuuria, miten se on syntynyt ja miten sitä voisi muuttaa?

Oppilaitoksen kulttuuri määrittelee hyvin pitkälle myös sen, kenellä tai keillä on oppilaitoksessa auktoriteettia. Oppilaitoksen kulttuurista riippuen opettajan asema on hyvinkin erilaista. Jokaisessa oppilaitoksessa on monia alakulttuureja koko oppilaitosta leimaavien yleisten tottumusten lisäksi. Omia ryhmittymiään omine arvoineen ja tottumuksineen voivat muodostaa muun muassa eri aineryhmien opettajat, miehet ja naiset, uudet ja vanhat opettajat tai tupakoivat ja tupakoimattomat. Opettajien asemaa määräävät opettajien ikä, koulutus, sukupuoli, opettajakokemuksen määrä, nykyisessä oppilaitoksessa toimimisen aika, opetettava aine ja nimityksen vakinaisuus. (Okka vuosikirja 2005).

Tutustuessani yrittäjyyskasvatusta käsittelevään kirjallisuuteen, huomasin miten vähän asiasta tiesinkään, vaikka yrittäjyyskasvatuksesta käytännön tasolla on pitkä työkokemus. Väittäisin, että oppilaitoksissakin on tiedonpuutetta ja ennakkoluuloja yrittäjyyskasvatusta kohtaan. Ehkä opettajat kokevat sen uhkana tai rasitteena omassa työssään. Uskon, että monet opettajat toteuttavat yrittäjyyskasvatusta, vaan eivät tiedosta sitä. Kuten vastauksista ilmeni, yrittäjyyskasvatus liitetään vahvasti opinto-ohjaajan toimenkuvaan ja yrittäjyyteen liittyväksi. Yrittäjyyskasvatus liitetään liikaa ulkoiseen yrittäjyyteen, kun sen kouluympäristössäkään pitäisi olla luontaista sisäistä yrittäjyyttä elämänhallinta- ja vuorovaikutustaitoineen.

Peltonen (2007, 244) kiteyttää asian näin: ”Yrittäjyyskasvattajavalmiuksien kehittäminen ja yrittäjämäisen opetuksen toteuttaminen ovat haasteellisia tehtäviä ja vaativat opettajalta kykyä riskin ottamiseen sekä kykyä heittäytyä mukaan oppimismatkalle yhdessä opiskelijoiden kanssa.” (Peltonen 2007, 244.)

Peltonen (2007, 218) toteaa myös, että ainakaan toistaiseksi yrittäjämäiselle pedagogiikalle ei ole olemassa selkeää määritelmää. Hänen mukaansa kuitenkin yrittäjyyspedagogiikan voidaan sanoa tarkoittavan sellaisten kasvatuksellisten ja opetuksellisten lähestymistapojen soveltamista, jossa oppija nähdään vapaana, luovana, itseohjautuvana ja vastuullisena yksilönä ja jossa oppiminen nähdään toiminnan kautta syntyvänä sekä yksilöllisenä että kollektiivisena prosessina.

Opinto-ohjaaja, samoin kuin yksittäinen opettajakaan ei voi lähteä tuloksellisesti toteuttamaan yrittäjyyskasvatusta oppilaitoksessa, jos sitä ei viedä yhteisvoimin eteenpäin ja ymmärretä sitä toimintatapana tai ajattelumallina.

Pohtiessani opinto-ohjaajan toimenkuvaa ja opetusministeriön yrittäjyyskasvatukseen liittyviä tavoitteita, tuli ensimmäisenä mieleen, että tuleepa opinto-ohjaajalle lisää hommia ja valitettavan useissa oppilaitoksissa vielä näin onkin. Oppilaitoksen koko henkilöstöllä tulee olla yhteinen tahtotila ja ymmärrys jo ihan yrittäjyyskasvatus käsitteistä. Opetussuunnitelmaan tulisi selkeästi kirjoittaa auki yrittäjyyskasvatuksen päämäärä, tavoitteet ja etenkin resurssit. Kyselyn tulokset kertoivat, että yrittäjyyskasvatus on mallikkaasti kirjoitettu opetussuunnitelmiin, mutta sen toteuttamisesta tarvittaisiin tarkemmat suunnitelmat, vastuunjaot ja resurssit. Opetussuunnitelman laadintaan tulisi käyttää aikaa ja vaivaa ja tehdä se henkilöstön työvälineeksi eikä vain viralliseksi paperiksi. Opettajat tulisi sitoutua asiaan ja löytää yhteinen ymmärrys yrittäjyyskasvatuksen pedagogiasta. Millaisia yhteisiä oppimistyökaluja, oppimisympäristöjä voidaan käyttää ja lopuksi miten yrittäjyyskasvatuksen osio arvioidaan. On hyvä pohtia yhteisesti koko henkilöstön osaamista, rooleja ja tarvittavaa osaamista.

Yrittäjyyskasvatus on aina itselleni ollut ”luontainen asia”, koska työhistoriaa löytyy reilut 15 vuotta yrittäjyyskasvatusjärjestöstä ja koulut olivat lähes jokapäiväisiä yhteistyökumppaneita. Tuosta ajasta jäi kuitenkin päällimmäisenä mieleen se, että yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyyteen liittyvät asiat kuuluivat oppilaitoksissa opinto-ohjaajille ja rehtoreille. Sisäisestä yrittäjyydestä ei ääneen puhuttu. Opettajana työskennellessäni huomasin sen tosiasian, että rehtorin tulisi olla ”uusien” asioiden ja tiimityöskentelyn alkuunpanija ja innostaja. Samankaltainen viesti muotoutui kehittämishankkeessani tulosten analysoinnin jälkeen. Kehittämishankkeen aikana pohdin paljon opinto-ohjaajan asemaa yrittäjyyskasvatuksessa; opinto-ohjaaja on luontainen ”lenkki” ja ”ilosanoman” sanansaattaja yrittäjyyskasvatuksessa, kunhan vaan löytyy vahvat tiimityö ja delegointitaidot.

Yrittäjyyskasvatus on Savonlinnan seudulla jo hyvin kylvettynä. Opinto-ohjaajien verkostoituminen on voimavara uusien haasteiden edessä. Yhteisen strategian ja tahtotilan saamiseen tarvitaan jokaisen henkilökunnan panosta, vaikka vain kylvöksestä rikkaruohon poistamiseen.

Yksi oleellinen asia jäi mietityttämään, pitäisikö yrittäjyyskasvatus-sana korvata kenties jollain muulla sanalla, koska se liian helposti käsitetään pelkkänä yrittäjyytenä.

Lähteet

- Gibb, A. 2005. The Future of Entrepreneurship Education – Determining the Basis for Coherent Policy and Practice? In Kyrö, P. & Carrier, C. (eds.), *The Dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-Cultural University Context*. University of Tampere. Entrepreneurship Education Series 2, s. 44–68.
- Huuskonen, V. 1998. Sisäinen yrittäjyys. Taloudellinen tiedotustoimisto, työministeriö, ESR, yrittäjyysvuosikymmen.
- Hägg, O. 2008. Asennetta ja valmiuksia – yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjyyden valmiuksien kehittäminen. Luento 11.12.2008. Omnia, Espoo.
- Koiranen, M. 1993. Ole yrittäjä. Ulkoinen ja sisäinen yrittäjyys. Tammer-Paino Oy. Tampere.
- Kyrö, P. 1998. Yrittäjyyden tarinaa kertomassa. WSOY. Juva.
- Kyrö, P. 1997. Yrittäjyyden muodot ja tehtävä ajan murroksissa. Jyväskylä Studies in Computer Science, Economics and Statistics 38. Jyväskylän yliopisto.
- Kyrö, P. Yrittäjyys, talous ja kestävä kehitys. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 3/2006. Hämeenlinna. Tampereen yliopisto.
- Leskinen, P-L. 2000. Yrittäjyyttä etsimässä. Oy Edita Ab. Helsinki
- Luukkainen, O. 2005. Kaksitoista teesiä opettajuudesta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Luukkainen, O. & Toivola, T. (toim.) 1998. Yrittäjyyskasvatus – mitä se voi olla. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Luukkainen, O. & Wuorinen, J. 2002. Yrittävä elämänasenne. PS-kustannus, Jyväskylä
- Paajanen, P. 2001. Yrittäjyyskasvattaja. Ammattikorkeakoulun hallinnon ja kaupan alan opettajien näkemykset itsestään ja työstään yrittäjyyskasvattajana. Jyväskylä Studies in Business and Economics, 16. Jyväskylän yliopisto.
- Peltonen, K. 2007. Tiimiopetus yrittäjyyskasvatuksen ohjausmenetelmänä. Teoksessa Kyrö, P., Lehtonen, H. & Ristimäki, K. (toim.), *Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia*. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 5/2007, Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu, Hämeenlinna, 215–249.
- Remes, L. 2003. Yrittäjyyskasvatuksen kolme diskurssia. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Ristimäki, K. 2007. Yrittäjyyskasvatuksen osalliset. Teoksessa Kyrö, P., Lehtonen, H. & Ristimäki, K. (toim.), Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 5/2007, Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu, Hämeenlinna, 32–43.

Suomen kuntaliitto julkaisusarja, 2003. Yrittäjyyskasvatusta käytännössä.

Sähköiset lähteet:

Opetushallituksen sivusto yrittäjyyden toteuttamiseen opetuksessa. 2008.

[Viitattu 30.3.2010.] <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/opetushallitus/>

Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. 2009. [Viitattu 15.3.2010.]

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm07.pdf>

Liitteet

Liite 1

Tiina Lahti
Kyrönniemenkatu 9
57200 Savonlinna
+358 50 490 1616
tiina.lahti@suomi24.fi

SAATEKIRJE

20.02.2010

Hyvä opinto-ohjaaja

Olen opiskelijana Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajakorkeakoulussa opinto-ohjaajan koulutusohjelmassa. Koulutukseni aikana teen kehittämishankkeen, jonka tavoitteena on tukea ammatillista kehittymistäni ja reflektiivistä ammattikäytännön omaksumistani.

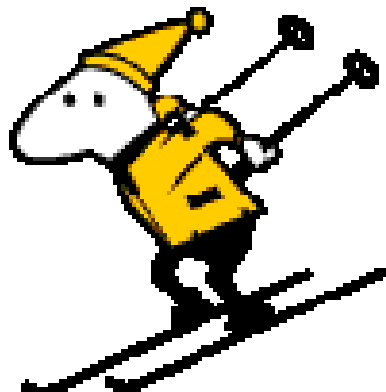
Kehittämishankkeeni liittyy oppilaitosten yrittäjäyyskasvatukseen ja millä tavoin se Savonlinnan seudulla koetaan ja käytännössä toteutetaan.

Toivon, että Sinulla on hetki aikaa oheisen kyselyn vastaamiseen. Kysely on luottamuksellinen ja sen tulokset raportoidaan siten, ettei yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa.

Kyselylomakkeen toivon saavani täytettynä takaisin 03.03.2010 mennessä. Lomakkeen voi lähettää sähköpostilla osoitteeseen tiina.lahti@suomi24.fi

Yhteistyöstä kiittäen, rentouttavaa hiihtolomaa ja hyvää kevättä toivotellen

Tiina Lahti

Liite 2

Hyvä opinto-ohjaaja

Yrittäjyyskasvatus kuuluu opetussuunnitelman aihekokonaisuuksiin. Yrittäjyyskasvatuksen tulee sisältyä koulujen opetussuunnitelmiin sekä yhteisissä että valinnaisissa oppiaineissa. Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen tulee näkyä koulujen toimintakulttuurissa ja tapahtumissa. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on kasvattaa oppilaista aktiivisia, osallistuvia, vastuuta kantavia ja kriittisiä kansalaisia. Lähtökohtana on tukea sellaisia tietoja ja taitoja, joita oppilaat tulevat tarvitsemaan myöhemmässä elämässä niin opiskelussa kuin työelämässäkin.

Alla on kysymyksiä, joihin toivon Sinun vastaavan. Lähetä vastaukset 03.03.2010 mennessä sähköisesti osoitteeseen: tiina.lahti@suomi24.fi

A. Taustatiedot - rastita

1. Olen

mies
nainen

2. Olen opinto-ohjaajana

yläkoulussa
ammattillisella toisella asteella
lukiossa
aikuiskoulutuksessa
ammattikorkeakoulussa
muualla, missä? _____

3. Työni opinto-ohjaajana on

kokopäiväistä
osapäiväistä (osa työtehtävistä muuta kuin opinto-ohjausta)

Jos olet osa-aikainen opo, mistä muusta työsi koostuu? (esim. mitä aineita opetat)

4. Olen toiminut opinto-ohjaajan tehtävissä

alle 5 vuotta
5-10 vuotta
yli 10 vuotta

5. Olen osallistunut yrittäjyyskasvatusta käsittelevään täydennyskoulutukseen tai koulutuspäivään

kyllä
en

B. Yrittäjyyskasvatus käsitteenä

1. Mitä yrittäjyyskasvatus mielestäsi on?

2. Millä tavoin yrittäjyyskasvatus näkyy opinto-ohjaajan työssä?

C. Yrittäjyyskasvatus oppilaitoksen opetussuunnitelmissa ja käytännössä

1. Yrittäjyyskasvatus on kirjattu erilliseksi osioksi oppilaitoksen opetussuunnitelmassa?

kyllä
ei

2. Onko opetussuunnitelmassa määritelty, miten yrittäjyyskasvatusta toteutetaan oppilaitoksessa?

kyllä, miten _____
ei

3. Missä oppiaineissa yrittäjyyskasvatus on osana oppiainetta?

4. Näkyykö yrittäjyyskasvatus oppilaitoksen toimintakulttuurissa?

kyllä
millä tavoin? _____
ei

D. Opinto-ohjaaja yrittäjyyskasvattajana

1. Opinto-ohjaajana tunnen toimivani yrittäjyyskasvattajana.

kyllä
en

2. Yrittäjyyskasvatus mielletään kuuluvaksi opinto-ohjaajan toimenkuvaan.

kyllä
millä tavoin? _____

ei

3. Yrittäjyyskasvatuksen opettamisessa osataan hyödyntää tarpeeksi erilaisia oppimisympäristöjä.

kyllä, esim. miten _____
ei

E. Yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen oppilaitoksessa

1. Oppilaitoksen yrittäjyyskasvatuksen kehittäminen kuuluu mielestäni

rehtorille
opinto-ohjaajalle
aineenopettajalle
koko henkilökunnalle
kenelle? _____

2. Millä tavoin yrittäjyyskasvatusta tulisi kehittää oppilaitoksessa?

3. Mitkä asiat ovat mielestäsi yrittäjyyskasvatuksen toteutumisen haasteita oppilaitoksessa?

4. Tarvitsisin/haluaisin lisäkoulutusta yrittäjyyskasvatuksesta

kyllä, mistä teemoista/sisällöistä _____

en
Kiitos vastauksista!